

5.7.2024

lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Tausta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia, opintotukilakia ja sairausvakuutuslakia. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Esityksessä ehdotetaan, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset tarkennettaisiin lakiin kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Sairaus- tai vammadiagnoosia ei jatkossakaan edellytetä. Osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta voitaisiin jatkossa maksaa kuntoutusrahaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden. Nuoren kuntoutusrahaa myönnettäisiin jatkossa odotus- ja väliajalta tarveharkinnan perusteella ja lisäksi samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin osittain yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa. Opintotukea ei jatkossa myönnettäisi, jos henkilö saa samalta ajalta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on osaltaan vahvistaa julkista taloutta pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti. Hallitusohjelman mukaan oppivelvollisuuden pidennyksestä johtuvat mahdolliset päällekkäisyydet ammatillisen kuntoutuksen etuuksissa poistetaan. Esityksen tavoitteena on turvata jatkossakin nuorten pääsy tarkoituksenmukaisiin ja tarpeellisiin ammatillisen kuntoutuksen palveluihin oikea-aikaisesti ja ilman sairaus- tai vammadiagnoosia sekä tukea ja kannustaa nuoria etenemään opiskelu- ja työllistymispolulla. Esityksellä tavoitellaan myös Kelan kuntoutusrahoja koskevan sääntelyn selkeyttämistä ja yksinkertaistamista sekä kuntoutusrahoja saavien henkilöiden saattamista keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

Tehyn näkemykset

Kuntoutusrahan muutokset vaarantavat nuorten toimeentulon ja ajavat nuoria muiden etuuksien saajaksi eivätkä siten tuo säästöjä. Tämän lisäksi muutokset voivat heikentää motivaatiota osallistua kuntoutukseen. Nuorten ammatilliseen kuntoutukseen on tehty melko hiljattain muutoksia, joita pidempiaikaisia vaikutuksia ei ole ehditty vielä arvioida.

5.7.2024

Kannatettavaa esityksessä on se, että nuorten pääsy ammatilliseen kuntoutukseen ilman sairaus- ja vammadiagnoosia säilytetään. Sen sijaan emme kannata sitä, että osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan. Esityksen mukaan tavoitteena on kohdistaa Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluja NEET-nuorille (aikuisiän kynnyksellä olevat nuoret ja nuoret aikuiset, jotka ovat koulutuksen ja työn ulkopuolella), joka on kannatettavaa.

NEET-nuorista iso osa on saanut sairauteen tai vammaan perustuvaa etuutta tai toimeentulotukea ennen kuntoutuksen käynnistymistä. Se, että on sosiaali- ja/tai terveystalouden piirissä ei tarkoita, etteikö hän voisi tarvita ammatillisen kuntoutuksen palveluita sosiaali- ja terveystalouden rinnalla. Heikossa asemassa olevalla nuorella terveydelliset, sosiaaliset ja ammatilliset asiat nivoutuvat yhteen. Tarvitaan yhtäaikaista ja rinnakkain samaa tavoitetta kohti eteneviä palveluja. Riskinä nuoren ammatillisen kuntoutuksen käynnistymisen viivästyminen, kun ratkaisuprosessi monimutkaistuu.

Haluamme nostaa esiin nuoren syrjäytymisestä aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle. Esityksessä tavoitellut säästöt ammatillisessa kuntoutuksessa siirtyvät todennäköisesti kustannuksiksi sosiaali- ja terveystalouteen hyvinvointialueille, joissa on tällä hetkellä valtavat säästöpainot

Nuorten ammatilliseen kuntoutukseen on tehty muutoksia hiljattain, eikä aikaisempien muutosten pitkäaikaisia vaikutuksia ole voitu vielä arvioida. Esityksen vaikutusarviointit ovat epämääräisiä ja puutteellisia. Esityksessä ei ole otettu kattavasti huomioon seikkoja, joihin esitettävät muutokset nuorten elämässä vaikuttavat. Tehy on huolissaan pitkäaikaisista vaikutuksista, mikäli nuori keskeyttää opinnot taloudellisten seikkojen vuoksi tai ei löydä omaa ammatillista polkuaan.

Kokonaisvaltaisen toimintakyvyn arvioinnin tarve on kova sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kelan, hyvinvointialueiden ja sidosryhmien tulisi tehdä yhteistyötä ja määritellä yhdenmukaiset ohjaukset, jotta jokainen nuori saisi oikea-aikaiset ja tarpeenmukaiset etuudet, palvelut ja tukitoimet. Koordinoinnin ja kuntoutusohjauksen merkitys korostuu. Kuntoutusohjauksella voidaan arvioida toimintakykyä ja oikea-aikaisuutta ja ohjata oikeiden palvelujen piiriin. Lisäksi oppilaitoksiin tarvitaan kuntoutusohjausta, jotta pystytään takaamaan nuorille riittävät tukitoimet. Nuorten haasteet ovat moninaisia ja he tarvitsevat vahvaa tukea ja ohjausta.

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on koulutukseen ja työelämään pääseminen ja työllistyminen. Tehyn mielestä esitys lisää nuorten toimeentuloon liittyvää epävarmuutta ja heikentää mahdollisuuksia päästä Kelan ammatilliseen kuntoutukseen sekä heikentää kuntoutuspalvelujen piirissä olevien nuorten mahdollisuuksia osallistua kuntoutukseen ja kuntoutua tavoitteiden mukaisesti. Heikossa asemassa olevia nuoria jää vaille tarvittavia palveluja ja tukitoimia, syrjäytymisen riski kasvaa. Huolena on, että nuorten ammatilliseen kuntoutukseen ohjautuisi vain sellaiset nuoret, joilla on toimintakyvyltään edellytyksiä suoriutua ja enemmän tukitoimia tarvitsevat nuoret jäävät vaille tarvitsemaansa kuntoutusta, tukea ja ohjausta.

Kuntoutusraha tukee ja motivoi nuoria aloittamaan ja sitoutumaan ammatilliseen kuntoutukseen. Nuotti-valmennus on toiminut todella hyvin ja vastannut tarkoitustaan. Usein nuoret tarvitsevat tietoa, ohjausta ja motivointia.

5.7.2024

Nuorille kuntoutusraha motivoi aloittamaan kuntoutuksen ja huomattuaan kuntoutuksen vaikutukset motivaatio jatkaa kuntoutusta lisääntyy. Käytännön kentällä tämän on todettu pienentävän nuorten syrjäytymisriskiä, edistänyt toimintamahdollisuuksia ja vähentänyt toimeentuloon liittyvää taloudellista stressiä. Erityisesti Nuotti-valmennus on auttanut jäsentämään nuorten tavoitteita ja suunnitelmia koulutuksen tai työelämän suhteen sekä antanut toivoa tulevaisuuteen.

Lausunto tehty yhteistyössä Kuntoutusohjaajat ry:n kanssa.

Helsingissä 5.7.2024

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Petra Marjamaa petra.marjamaa@tehy.fi